

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ

Προσφυγή αριθ.47975/11

Μιχάλης ΚΕΝΔΡΙΣΤΑΚΗΣ και λοιποί

κατά της Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα),
συνεδριάζοντας στις 4 Οκτωβρίου 2016, σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Mirjana Lazarova Trajkovska, *Πρόεδρος*,

Ledi Bianku,

Λίνο-Αλέξανδρο Σισιλιάνο,

Ales Pejchal,

Robert Spano,

Armen Harutyunyan,

Pauliine Koskelo, *Δικαστές*,

και Abel Campos, *Γραμματέα Τμήματος*,

Λαμβανομένης υπόψη της προαναφερόμενης προσφυγής, η οποία
κατατέθηκε στις 26 Ιουλίου 2011,

Λαμβανομένων υπόψη των παρατηρήσεων που υπέβαλε η καθ'ης η
προσφυγή Κυβέρνηση και εκείνων που υπέβαλαν οι προσφεύγοντες ως
απάντηση,

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο, εκδίδει την παρακάτω απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

1. Ο κατάλογος των προσφευγόντων αποτυπώνεται στο παράρτημα.
2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπήθηκαν από τους Κ.Κ. Α.Αναγνωστάκη και Α.Αναγνωστάκη, Δικηγόρους Αθηνών. Η ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τον απεσταλμένο του αντιπροσώπου της, Κο Κ.Γεωργιάδη, Νομικό Σύμβουλο του Κράτους.

Α. Οι περιστάσεις της υπόθεσης

3. Τα γεγονότα της υπόθεσης, όπως εκτέθηκαν από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής.

4. Στις 7 Σεπτεμβρίου 1999 έγινε σεισμός 5,9 της κλίμακας Ριχτέρ με επίκεντρο στα 18 χιλιόμετρα βόρεια της πόλης των Αθηνών.

5. Ο σεισμός προκάλεσε την κατάρρευση του εργοστασίου της ανώνυμης εταιρείας «ΡΙΚΟΜΕΞ Α.Ε» (παρακάτω «η προσφεύγουσα εταιρεία»). Τριάντα εννέα υπάλληλοι της εν λόγω εταιρείας βρήκαν τον θάνατο και πέντε άλλοι τραυματίστηκαν.

6. Τον Μάρτιο του 2001 καταρτίστηκε η έκθεση πραγματογνωμοσύνης, την οποία είχε διατάξει ο ανακριτής του Πρωτοδικείου στο πλαίσιο της έρευνας για τις αιτίες της κατάρρευσης του εργοστασίου. Σύμφωνα με την έκθεση αυτή, η κατασκευή του εργοστασίου δεν είχε τηρήσει τον πολεοδομικό κανονισμό.

7. Στις 9 Νοεμβρίου 2001, οι οικείοι ορισμένων θυμάτων, οι προσφεύγοντες στην παρούσα προσφυγή, κατέθεσαν ενώπιον του Πρωτοδικείου Αθηνών αγωγές αποζημίωσης λόγω της ηθικής και υλικής βλάβης που υπέστησαν κατά της εταιρείας, των ιδιοκτητών της και των μελών του Διοικητικού της Συμβουλίου καθώς και κατά των αρχιτεκτόνων που είχαν αναλάβει την κατασκευή του εργοστασίου που κατέρρευσε. Βασίστηκαν στις διατάξεις του άρθρου 6 του υπ' αριθ.551/1915 νόμου (παράγραφος 29 παρακάτω).

8. Σε αδιευκρίνιστη ημερομηνία του 2002, το Πρωτοδικείο Αθηνών έκανε εν μέρει δεκτές τις αιτήσεις των προσφευγόντων με τις αποφάσεις του αριθ.2341/2002, 2342/2002 και 2343/2002 και τούς επιδίκασε ορισμένα ποσά λόγω ηθικής και υλικής βλάβης. Το Δικαστήριο απέρριψε την αγωγή ως αβάσιμη κατά το μέρος που στεφόταν κατά των αρχιτεκτόνων.

9. Στις 16 Δεκεμβρίου 2003, το Εφετείο Αθηνών επικύρωσε μερικώς τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου με τις αποφάσεις του αριθ.8947/2003, 8948/2003 και 8949/2003. Συγκεκριμένα, θεώρησε ότι οι αρχιτέκτονες ήταν εξίσου υπεύθυνοι για τον θάνατο των οικείων των προσφευγόντων εξαιτίας των πράξεων και παραλείψεών τους. Έκρινε ότι οι υπεύθυνοι είχαν ενεργήσει εν προκειμένω με ενδεχόμενο δόλο. Το Εφετείο αύξησε το ποσό της αποζημίωσης που επιδικάστηκε στους προσφεύγοντες.

10. Στις 22 Σεπτεμβρίου 2004, Συμβολαιογράφος διενήργησε τον πλειστηριασμό των δύο ακινήτων της εταιρείας.

11. Με περισσότερες αποφάσεις της 23^{ης} και 24^{ης} Φεβρουαρίου 2005 και της 2ας Μαΐου 2006, η Ολομέλεια ή Τμήματα του Αρείου Πάγου επικύρωσαν τις εφετειακές αποφάσεις.

12. Στις 7 Μαρτίου 2005, το Πρωτοδικείο Αθηνών κήρυξε την εταιρεία σε πτώχευση (απόφαση αριθ.341/2005).

13. Η υπ'αριθ.11995 από 9 Φεβρουαρίου 2005 συμβολαιογραφική πράξη κατήρτισε τον πίνακα των δανειστών. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας (παρακάτω «η Τράπεζα») είχε προτεραιότητα έναντι των προσφευγόντων. Το υπολειπόμενο ποσό μετά την κατανομή του προϊόντος της εκκαθάρισης δεν έφτανε για να καλύψει τις απαιτήσεις των προσφευγόντων.

14. Στις 26 Φεβρουαρίου 2005, οι προσφεύγοντες άσκησαν ανακοπή κατά του πίνακα των δανειστών ενώπιον του Πρωτοδικείου Αθηνών προκειμένου να πετύχουν την τροποποίησή του.

15. Στις 17 Οκτωβρίου 2005, το Πρωτοδικείο έκανε δεκτή την ανακοπή των προσφευγόντων, τροποποίησε τον πίνακα των δανειστών, υποβίβασε την Τράπεζα και έδωσε προτεραιότητα στους προσφεύγοντες (απόφαση αριθ.4143/2005). Το εν λόγω Δικαστήριο διευκρίνισε ότι οι απαιτήσεις των οικείων των θυμάτων θανατηφόρου εργατικού ατυχήματος έπρεπε να εξομοιώνονται με απαιτήσεις από παροχή εξαρτημένης εργασίας, και ειδικότερα με τις απαιτήσεις από καταγγελία σύμβασης εργασίας. Οι τελευταίες θεωρούνται από τις σχετικές διατάξεις της εγχώριας νομοθεσίας, ως έχουσες προτεραιότητα, ανεξαρτήτως της ημερομηνίας γένεσής τους. Κατά το Δικαστήριο, μία τέτοια ερμηνεία των εν λόγω διατάξεων ήταν σύμφωνη, εν προκειμένω, τόσο με τον επιδιωκόμενο από το νομοθέτη σκοπό όσο και με την αρχή της επιείκειας. Σχετικά με το θέμα αυτό, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι τα ποσά που επιδικάστηκαν από τα εθνικά δικαστήρια στους προσφεύγοντες λόγω ηθικής και υλικής βλάβης θα εκμηδενίζονταν εάν οι απαιτήσεις τους δεν μπορούσαν να θεωρηθούν ως έχουσες προτεραιότητα κατ'αναλογική εφαρμογή σε αυτές του προνομίου που χορηγεί ο νόμος στις απαιτήσεις από καταγγελία σύμβασης εργασίας. Λαμβάνοντας υπόψη τις

ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης, το Δικαστήριο κρίνει ότι ένας τέτοιος εκμηδενισμός θα έπληττε ισχυρά την κοινή περί δικαίου συνείδηση.

16. Στις 10 Ιανουαρίου 2006, η Τράπεζα άσκησε έφεση κατά της πρωτοβάθμιας απόφασης.

17. Στις 8 Σεπτεμβρίου 2006, το Εφετείο Αθηνών απέρριψε την έφεση της Τράπεζας (απόφαση αριθ.6858/2006) και επικύρωσε την προαναφερόμενη απόφαση. Παραδέχθηκε ότι οι απαιτήσεις των προσφευγόντων, όπως ορίστηκαν από τις προηγούμενες αποφάσεις του αριθ.8947/2003, 8948/2003 και 8949/2003, υπάγονταν στο γενικό προνόμιο του άρθρου 975 παρ.3 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας εφόσον προέκυπταν από εργατικό ατύχημα, το οποίο έλαβε χώρα σε χρόνο κατά τον οποίο οι αποβιώσαντες οικείοι των προσφευγόντων εργάζονταν για την επιχείρηση και εφόσον ο χρονικός περιορισμός των δύο ετών που επέβαλε το άρθρο αυτό δεν τύγγανε εφαρμογής εν προκειμένω. Επικαλούμενη την αρχή της επιείκειας, υπογράμμισε ότι το εργατικό ατύχημα παρουσίαζε εν προκειμένω αναλογίες με την καταγγελία σύμβασης εργασίας διότι με το ατύχημα αυτό, οφειλόμενο ενδεχομένως σε δόλο των υπευθύνων της εταιρείας, οι οικείοι των προσφευγόντων είχαν χάσει όχι την εργασία τους αλλά την ίδια τους την ζωή.

18. Η επιφορτισμένη με τον πλειστηριασμό Συμβολαιογράφος προέβη λοιπόν στην τροποποίηση του πίνακα των δανειστών, δίνοντας προτεραιότητα στις απαιτήσεις των προσφευγόντων και διέταξε την ικανοποίηση των εν λόγω απαιτήσεων.

19. Στις 6 Οκτωβρίου 2006, η Τράπεζα άσκησε αίτηση αναίρεσης κατά της υπ'αριθ.6858/2006 απόφασης του Εφετείου και ζήτησε την αναστολή της εκτέλεσης της εφετειακής απόφασης και της απόφασης του Πρωτοδικείου. Την 1^η Νοεμβρίου 2006, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση αναστολής (απόφαση αριθ.329/2006).

20. Κατ'εκτέλεση της υπ'αριθ.329/2006 απόφασης, η Συμβολαιογράφος διέταξε την καταβολή των επιδικασθέντων στους προσφεύγοντες ποσών, όπως και έγινε σε διαφορετικές διευκρίνιστες ημερομηνίες.

21. Η δικάσιμος, αρχικά προσδιορισμένη για τις 9 Ιανουαρίου 2008, αναβλήθηκε ύστερα από αίτηση των προσφευγόντων για τις 14 Ιανουαρίου 2009.

22. Στις 9 Ιουλίου 2009, το 3^ο Πολιτικό Τμήμα του Αρείου Πάγου απέρριψε κάποιους λόγους αναίρεσης της Τράπεζας ως αβάσιμους και έναν λόγο ως απαράδεκτο, δηλώνοντας έτσι ότι οι απαιτήσεις των οικείων των θυμάτων προέρχονταν από παροχή εξαρτημένης εργασίας. Εντούτοις, το εν λόγω Τμήμα παρέπεμψε ενώπιον της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου τον λόγο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο το Εφετείο επίλυσε το ζήτημα εάν οι απαιτήσεις των προσφευγόντων εν προκειμένω μπορούσαν να έχουν προτεραιότητα, ανεξαρτήτως της ημερομηνίας γένεσής τους, όπως οι απαιτήσεις από καταγγελία σύμβασης εργασίας (απόφαση αριθ.1745/2009).

23. Στις 15 Ιανουαρίου 2010, κατόπιν αίτησης της Τράπεζας, η δικάσιμος ενώπιον της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου προσδιορίστηκε για τις 16 Δεκεμβρίου 2010.

24. Με την απόφαση αρ.3/2011 που εξέδωσε στις 9 Ιουνίου 2011 (καθαρογράφηκε στις 14 Ιουνίου 2011 και επικυρώθηκε στις 20 Ιουνίου 2011), η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου εξαφάνισε την απόφαση του Εφετείου και παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον αυτού. Βασίστηκε μόνο στον πρώτο λόγο αναίρεσης και ακύρωσε την απόφαση λόγω εσφαλμένης ερμηνείας του εσωτερικού δικαίου. Θεώρησε ότι οι απαιτήσεις λόγω ηθικής βλάβης και αποζημίωσης λόγω στέρησης των οικείων από το καθήκον διατροφής τους ατόμου που απεβίωσε σε εργατικό ατύχημα, οι οποίες είχαν ως βάση μία σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, κατατάσσονταν με προνομιακό τρόπο στην τρίτη τάξη, μεταξύ εκείνων που προβλέπει το άρθρο 975 παρ.2 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, εφόσον προέκυπταν εντός της τελευταίας διετίας πριν από την ημερομηνία του πρώτου πλειστηριασμού. Δήλωσε ότι κρίνοντας ότι οι απαιτήσεις των ενδιαφερομένων ήταν καταταγμένες στην τρίτη τάξη παρά το γεγονός ότι προέκυψαν πριν από την περίοδο των δύο παραπάνω τελευταίων ετών, το Εφετείο παραβίασε τις διατάξεις του άρθρου 975 και του άρθρου 31 του υπ'αριθ.1545/1985 νόμου.

25. Τα ποσά που καταβλήθηκαν στους προσφεύγοντες βάσει της υπ'αριθ.6858/2006 απόφασης του Εφετείου και των αποφάσεων του Πρωτοδικείου έπρεπε πλέον να επιστραφούν στην Τράπεζα ύστερα από την απόφαση αρ.3/2011 της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου. Εντούτοις, σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρείχε η Κυβέρνηση στο Δικαστήριο τον Φεβρουάριο 2016, η Τράπεζα, οι απαιτήσεις της οποίας υπόκεινται σε εικοσαετή προθεσμία παραγραφής, δεν είχε προβεί ακόμη σε καμία ενέργεια για την επιστροφή. Η πρώτη εκ των ενεργειών αυτών είναι, για την Τράπεζα, να προσφύγει εκ νέου στο Εφετείο Αθηνών προκειμένου αυτό να ακυρώσει την απόφαση αρ.4143/2005.

Β. Οικείο εσωτερικό δίκαιο και πρακτική

26. Τα σχετικά άρθρα του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προβλέπουν:

Άρθρο 580 παρ.4

«Οι αποφάσεις της Ολομέλειας και των Τμημάτων του Αρείου Πάγου δεσμεύουν τα δικαστήρια που ασχολούνται με την ίδια υπόθεση ως προς τα νομικά ζητήματα που έλυσαν.»

Άρθρο 975 παρ.3

«Η κατάταξη των δανειστών στον πίνακα των δανειστών γίνεται με την εξής σειρά:

(...)

3. Οι απαιτήσεις που έχουν ως βάση τους την παροχή εξαρτημένης εργασίας (...) εφόσον προέκυψαν μέσα στους τελευταίους έξι μήνες πριν από την ημερομηνία του πρώτου πλειστηριασμού (...).»

27. Το άρθρο 31 του υπ'αριθ.1545/1985 νόμου (εθνικό σύστημα προστασίας κατά της ανεργίας) ορίζει:

«Οι απαιτήσεις που έχουν ως βάση τους την παροχή εξαρτημένης εργασίας (...) εφόσον προέκυψαν μέσα στην τελευταία διετία πριν από την ημερομηνία του πρώτου πλειστηριασμού ή της κήρυξης σε πτώχευση κατατάσσονται στην τρίτη τάξη των προνομίων του άρθρο 975 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Αποζημιώσεις λόγω καταγγελίας

σύμβασης εργασίας κατατάσσονται στην ίδια τάξη ανεξαρτήτως της περιόδου κατά την οποία προέκυψαν (...).»

28. Με την υπ' αριθ.9/2007 απόφαση, η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου θεώρησε ότι σε περίπτωση θανάτου του εργαζόμενου σε εργατικό ατύχημα, η ηθική βλάβη που τυχόν χορηγείται στην οικογένεια του θύματος υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 975 παρ.3 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και δεν μπορεί να αποκλειστεί διότι το δικαίωμα των μελών της οικογένειας του αποβιώσαντος αναγνωρίζεται στο νόμο ως «πρωτογενές».

29. Το άρθρο 16 του υπ' αριθ.551/1915 νόμου διατυπώνεται ως εξής:

«Οι παθόντες σε ατύχημα (...) που μπορεί να αποδοθεί σε δόλο του εργοδότη (...) μπορούν να εγείρουν αγωγή αποζημίωσης είτε στη βάση της παρούσας διάταξης, είτε σε εκείνη του αστικού δικαίου. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση όταν το ατύχημα επήλθε σε εργασία κατά την οποία δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις νόμων, διαταγμάτων ή κανονισμών για τους όρους ασφαλείας (...).»

ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ

Οι προσφεύγοντες επικαλούνται παραβίαση των άρθρων 6 παρ.1 και 13 της Σύμβασης (δίκαιη δίκη, πρόσβαση σε δικαστήριο, διάρκεια της διαδικασίας, έλλειψη σχετικής ουσιαστικής προσφυγής).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Α. Άρθρα 6 και 13

1. Δίκαιη δίκη

30. Οι προσφεύγοντες διατυπώνουν το παράπονο ότι η αναγνώριση προτεραιότητας στις απαιτήσεις της Τράπεζας έναντι των δικών τους κατέστησε ανέφικτες τις προγενέστερες δικαστικές αποφάσεις, οι οποίες τούς χορήγησαν σημαντικές αποζημιώσεις. Ισχυρίζονται ότι παραβιάσθηκε το δικαίωμά τους για δίκαιη δίκη και, ιδίως, το δικαίωμά τους σε δικαστήριο, όπως προβλέπεται στο άρθρο 6 παρ.1 της Σύμβασης, το σχετικό μέρος του οποίου έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως (...) υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του αστικής φύσεως (...)»

31. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι προσφεύγοντες παραπονούνται στην πραγματικότητα για τον τρόπο κατά τον οποίο η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου ερμήνευσε τα άρθρα 975 παρ.3 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και 3 του νόμου αρ.1545/1985 και ισχυρίζονται ότι δικάζοντας με τον τρόπο αυτό παραβίασε το άρθρο 6 της Σύμβασης. Υποστηρίζει ότι οι προσφεύγοντες ζητούν από το δικαστήριο να εξετάσει και να εξαφανίσει τις αιτιολογικές σκέψεις του Αρείου Πάγου με τις οποίες απέρριψε τα επιχειρήματά τους. Επικαλείται τη νομολογία του Δικαστηρίου που καθιέρωσε η απόφαση *Garcia Ruiz κατά Ισπανίας* (απόφαση της 21^{ης} Ιανουαρίου 1999, *Ευρετήριο αποφάσεων* 1999-I) σε ό,τι αφορά στην ερμηνεία και την εφαρμογή του εσωτερικού δικαίου από τα εθνικά δικαστήρια.

32. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι στην απόφασή του αρ.3/2011, ο Άρειος Πάγος αιτιολόγησε πλήρως και λεπτομερώς την απόφασή του να κάνει δεκτή την αναίρεση της Τράπεζας, ακολουθώντας τη νομολογία του, την οποία δημιούργησε η προγενέστερη απόφαση αρ.9/2007. Το μόνο ερώτημα στο οποίο έπρεπε να απαντήσει ήταν εκείνο που συνίστατο στην ερμηνεία των προαναφερομένων άρθρων, τα οποία προσδιορίζουν την σειρά κατάταξης των δανειστών ύστερα από πλειστηριασμό κινητών και ακινήτων του οφειλέτη. Η άνω απόφαση του Αρείου Πάγου δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να καταστήσει ανέφικτες τις αποφάσεις αρ.8947/2007, 8948/2003 και 8949/2003 του Εφετείου Αθηνών, οι οποίες χορήγησαν αποζημιώσεις στους προσφεύγοντες και οι οποίες δεν έχουν παρά έμμεση σχέση με την δίκη της αναίρεσης.

33. Οι προσφεύγοντες αντιτείνουν ότι η απόφαση αρ.3/2011 του Αρείου Πάγου εφάρμοσε το άρθρο 975 παρ.3 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας με τρόπο υπερβολικά τυπολατρικό. Θεωρώντας ότι μόνον οι απαιτήσεις που προέκυψαν δυο χρόνια πριν από την ημερομηνία του πρώτου

πλειστηριασμού είχαν προνομιακή τάξη, ο Άρειος Πάγος κατέστησε ουσιαστικά αδύνατη την ικανοποίηση της αξίωσης των προσφευγόντων, πολλώ δε μάλλον που οι τελευταίοι δεν ήταν υπεύθυνοι για την υπέρβαση της διετούς προθεσμίας.

34. Οι προσφεύγοντες υπογραμμίζουν ότι σε ένα σύγχρονο Κράτος δικαίου, καμία αξίωση λόγω ανθρωποκτονίας από δόλο εργοδότη προς τους εργαζομένους του δεν μπορεί να παραμείνει ανικανοποίητη. Όμως, δικάζοντας όπως το έκανε, ο Άρειος Πάγος δεν αρνήθηκε μόνο να εφαρμόσει, ενώπιον νομοθετικού κενού, την αρχή της επιείκειας που τα Πρωτοδικεία και τα Εφετεία είχαν εφαρμόσει, αλλά έπραξε έτσι ώστε ο θάνατος εργαζομένου να επιφέρει σε βάρος εργοδότη συνέπειες πολύ ελαφρύτερες από εκείνες που προκύπτουν από καταγγελία σύμβασης εργασίας ή αποζημίωσης εργαζομένου. Βασικά, οι αξιώσεις εργαζομένου από καταγγελία της σύμβασης εργασίας του βρίσκονται σε προνομιακή σειρά ανεξαρτήτως από την εκπνοή της διετούς προθεσμίας.

35. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το δικαίωμα σε δικαστήριο θα ήταν απατηλό εάν η εσωτερική έννομη τάξη συμβαλλόμενου Κράτους επέτρεπε την κατάργηση του αποτελέσματος οριστικής και υποχρεωτικής δικαστικής απόφασης σε βάρος διαδίκου. Πράγματι, δεν γίνεται κατανοητό το άρθρο 6 παρ.1 να περιγράφει λεπτομερώς τις διαδικαστικές εγγυήσεις-επιείκεια, δημοσιότητα και ταχύτητα-που χορηγούνται στους διαδίκους και να μην προστατεύει την εφαρμογή των δικαστικών αποφάσεων. Εάν το άρθρο αυτό θεωρείτο ότι αφορούσε αποκλειστικά στην πρόσβαση σε δικαστή και στη διεξαγωγή της δίκης, αυτό θα κινδύνευε να δημιουργήσει καταστάσεις ασύμβατες με την αρχή της προέχουσας θέσης του δικαίου, την οποία τα συμβαλλόμενα Κράτη δεσμεύθηκαν να τηρούν όταν κύρωσαν την Σύμβαση. Η εκτέλεση απόφασης οποιουδήποτε δικαστηρίου πρέπει λοιπόν να θεωρηθεί ως αναπόσπαστο μέρος της «δίκης» με την έννοια του άρθρου 6 (*Hornsby κατά Ελλάδας*, 19 Μαρτίου 1997, παρ.40, *Ευρετήριο αποφάσεων* 1997-II, *Burdoc κατά Ρωσίας* (αρ.2), αρ.33509/04, παρ.65, ΕΔΔΑ 2009).

36. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι με την υπ' αριθ.4143/2005 απόφασή του, το Πρωτοδικείο Αθηνών κατάρτισε τον

πίνακα δανειστών δίνοντας προτεραιότητας στους προσφεύγοντες και επιτρέποντάς τους έτσι να εισπράξουν τα ποσά που τους επιδίδασε με τις προγενέστερες αποφάσεις του αρ.2341/2002, 2342/2002 και 2343/2002. Τα ποσά αυτά καταβλήθηκαν πράγματι στους προσφεύγοντες σε εκτέλεση της υπ'αρ.329/2006 απόφασης του Αρείου Πάγου, η οποία απέρριψε την αίτηση αναστολής εκτέλεσης της υπ'αριθ.6858/2006 απόφασης του Εφετείου Αθηνών. Με άλλα λόγια, οι άνω αποφάσεις του Πρωτοδικείου Αθηνών πράγματι εκτελέστηκαν.

37. Επομένως, η άνω αιτίαση σχετικά με την παραβίαση του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 παρ.3 και 3 της Σύμβασης.

2. Διάρκεια της διαδικασίας

38. Επικαλούμενοι το άρθρο 6 παρ.1, οι προσφεύγοντες παραπονούνται επίσης για τη διάρκεια της διαδικασίας, η οποία ξεκίνησε με την ανακοπή που κατέθεσαν ενώπιον του Πρωτοδικείου και τελείωσε με την απόφαση αρ.3/2011 της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου.

39. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι η διάρκεια της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας διαδικασίας ήταν πολύ σύντομη: λιγότερο από οκτώ μήνες ενώπιον του Πρωτοδικείου Αθηνών και οκτώ μήνες περίπου ενώπιον του Εφετείου. Όσο για τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Αρείου Πάγου, υπήρξε επίσης σύντομη και πολύ εύλογη, δοθέντος της σημασίας και της πολυπλοκότητας των ζητημάτων δημόσιου συμφέροντος που τέθηκαν καθώς και του γεγονότος ότι δύο Τμήματα του Αρείου Πάγου ασχολήθηκαν με την υπόθεση.

40. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η διαδικασία ενώπιον του Αρείου Πάγου ήταν υπερβολικά μακρά για έναν βαθμό δικαιοδοσίας και αυτό δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ούτε από το γεγονός ότι χρειάστηκαν δύο αποφάσεις, ούτε από την επίκληση του φόρτου εργασίας του Αρείου Πάγου. Δηλώνουν επίσης ότι δεν μπορούν να κατηγορηθούν για καμία αναβολή.

41. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η επίδικη διαδικασία ξεκίνησε στις 26 Φεβρουαρίου 2005 με την ανακοπή που ασκήθηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου Αθηνών και τελείωσε τον Ιούνιο του 2011 όταν η απόφαση αρ.3/2011 της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου καθαρογράφηκε και επικυρώθηκε. Διήρκησε άρα έξι χρόνια και τέσσερις μήνες περίπου για τέσσερις δίκες.

42. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις περιστάσεις της υπόθεσης και σε σχέση με τα κριτήρια που έχει θεσπίσει η νομολογία του, ιδιαίτερα την πολυπλοκότητα της υπόθεσης, την συμπεριφορά των προσφευγόντων και εκείνη των αρμόδιων αρχών καθώς και το διακύβευμα της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας*, αρ. 30979/96, παρ.43, ΕΔΔΑ 2000-VII).

43. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι οι διαδικασίες ενώπιον του Πρωτοδικείου και του Εφετείου υπήρξαν πολύ ταχείες. Το Πρωτοδικείο επιλήφθηκε της υπόθεσης στις 26 Φεβρουαρίου 2005 και εξέδωσε την απόφασή του στις 17 Οκτωβρίου 2005. Το Εφετείο επιλήφθηκε της υπόθεσης στις 10 Ιανουαρίου 2006 και εξέδωσε την απόφασή του στις 8 Σεπτεμβρίου 2006.

44. Όσο για τον Άρειο Πάγο, το τρίτο Τμήμα του επιλήφθηκε της υπόθεσης στις 6 Οκτωβρίου 2006. Η δικάσιμος, αρχικά προσδιορισμένη για τις 9 Ιανουαρίου 2008, αναβλήθηκε για τις 14 Ιανουαρίου 2009 ύστερα από αίτηση των προσφευγόντων. Το τρίτο Τμήμα εξέδωσε την απόφασή του που παρέπεμπε την υπόθεση στην Ολομέλεια στις 9 Ιουλίου 2009. Η ακρόαση της τελευταίας έλαβε χώρα στις 16 Δεκεμβρίου 2010 και εξέδωσε την απόφασή του στις 9 Ιουνίου 2011. Το Δικαστήριο σημειώνει, αφενός, ότι η αναβολή της δικάσιμου για έναν χρόνο ενώπιον του τρίτου Τμήματος οφειλόταν σε αίτηση των προσφευγόντων και, αφετέρου, ότι ο προσδιορισμός δικάσιμου ενώπιον της Ολομέλειας έγινε ύστερα από αίτηση της Τράπεζας και όχι των προσφευγόντων (παράγραφοι 21 και 23 παραπάνω). Επομένως δύο σημαντικές καθυστερήσεις στη διαδικασία δεν μπορούν να αποδοθούν στις αρχές.

45. Αφού εξέτασε όλα τα στοιχεία που τού υποβλήθηκαν και δεδομένης της σχετικής νομολογίας του, το Δικαστήριο εκτιμά ότι στην προκειμένη περίπτωση η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας δεν υπήρξε υπερβολική και ικανοποίησε την απαίτηση «εύλογης προθεσμίας».

46. Συνεπώς η άνω αιτίαση είναι προδήλως αβάσιμη και πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 παρ.3 α) και 4 της Σύμβασης.

47. Επικαλούμενοι επίσης το άρθρο 13, παραπονούνται για την έλλειψη ουσιαστικής σχετικής προσφυγής. Εντούτοις, ελλείψει «υποστηρίξιμης αιτίας» βάσει του άρθρου 6 παρ.1, η σχετική με το άρθρο 13 της Σύμβασης αιτίαση είναι προδήλως αβάσιμη και πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 παρ.3 α) και 4 της Σύμβασης.

Β. Άρθρο 1 του υπ'αριθ.1 Πρωτοκόλλου

48. Ο νομικός χαρακτηρισμός των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης ανάγεται στην ανέλεγκτη κρίση του Δικαστηρίου, το οποίο κρίνει σκόπιμο να εξετάσει την προβληθείσα από τους προσφεύγοντες αιτίαση και υπό το πρίσμα του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αρ.1. Στην πραγματικότητα, σε σχέση με την αιτιολογία της απόφασης αρ.3/2011 του Αρείου Πάγου, η αναγνώριση της προτεραιότητας των απαιτήσεων της «Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας» έναντι εκείνων των προσφευγόντων θα ήταν ικανή να προσβάλλει το δικαίωμα σεβασμού της περιουσίας τους, ιδίως με τον κίνδυνο να στερήσει νομικού αποτελέσματος τις προγενέστερες δικαστικές αποφάσεις που τους χορήγησαν σημαντικές αποζημιώσεις. Το άρθρο 1 του υπ'αρ.1 Πρωτοκόλλου έχει ως εξής:

«Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου, όρους.

Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουσι το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύϊ νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίον προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων.»

49. Οι προσφεύγοντες εκτιμούν ότι δεν ήταν υποχρεωμένοι να περιμένουν ενδεχόμενη απόφαση του Εφετείου δικάζοντας μετά από παραπομπή πριν να καταθέσουν την προσφυγή τους. Το μοναδικό νομικό ζήτημα για το οποίο αποφάνθηκε η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου αφορούσε στην σειρά των αξιώσεών τους: ο Άρειος Πάγος θεώρησε ότι κατατάσσοντας τις αξιώσεις σε προνομιακή τάξη, ανεξαρτήτως του χρόνου που προέκυψαν, το Εφετείο παραβίασε τις διατάξεις του άρθρου 975 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Η απόφαση αυτή του Αρείου Πάγου επί νομικού ζητήματος δεσμεύει όμως το Εφετείο, το οποίο θα δικάσει ύστερα από παραπομπή, όπως εξάλλου ορίζει το άρθρο 580 παρ.4 του άνω Κώδικα. Το Εφετείο δεν θα μπορεί παρά να εφαρμόσει στην κρινόμενη περίπτωση τις αρχές που έχουν διατυπωθεί στην απόφαση του Αρείου Πάγου και να κάνει δεκτή την αίτηση αναίρεσης της Τράπεζας. Είναι λοιπόν βέβαιο ότι δεν υπάρχει καμία προοπτική θετικής έκβασης των ισχυρισμών τους ενώπιον του Εφετείου που δικάζει ύστερα από παραπομπή.

50. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η άνω αιτίαση είναι πρόωγη διότι η Τράπεζα δεν προσπάθησε να ανακτήσει από τους προσφεύγοντες τα επίδικα ποσά. Δεδομένων των ιδιαίτερων γεγονότων της υπό κρίση υπόθεσης, είναι άκρως απίθανο, βλέπε βέβαιο, ότι η Τράπεζα δεν πρόκειται να συνεχίσει τη διαδικασία ενώπιον του Εφετείου. Εάν η Τράπεζα επιθυμούσε να το κάνει, θα το είχε κάνει κατά την περίοδο των πέντε ετών που ακολούθησε την απόφαση αρ.3/2011 της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου.

51. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο μηχανισμός διαφύλαξης που έχει θεσπίσει η Σύμβαση έχει επικουρικό χαρακτήρα έναντι των εθνικών συστημάτων εγγύησης των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Το Δικαστήριο είναι υπεύθυνο για την επίβλεψη της τήρησης από τα Κράτη μέλη των υποχρεώσεών τους, όπως αυτές προκύπτουν από την Σύμβαση. Δεν πρέπει να υποκαθιστά τα Κράτη μέλη στα οποία εναπόκειται η φροντίδα τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες που έχει καθιερώσει η Σύμβαση να τηρούνται και να προστατεύονται σε εθνικό επίπεδο. Ο κανόνας της εξάντλησης των εσωτερικών προσφυγών βασίζεται στην περίπτωση, όπως αντικατοπτρίζεται στο άρθρο 13 της Σύμβασης με το οποίο σχετίζεται

στενά, όπου η εσωτερική έννομη τάξη προσφέρει ουσιαστική προσφυγή σε ό,τι αφορά στην ισχυριζόμενη παραβίαση. Άρα, αποτελεί απαραίτητο τμήμα της λειτουργίας του μηχανισμού αυτού προστασίας (*Vuckovic και λοιποί κατά Σερβίας [GC]*, αρ.17153/11, παρ.69, 25 Μαρτίου 2014).

52. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι κατόπιν της απόφασης αρ.3/2011 της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, η οποία ακύρωσε την παραπάνω απόφαση αρ.6858/2006, οι προσφεύγοντες θα μπορούσαν να κληθούν να επιστρέψουν τα εισπραχθέντα ποσά στην Τράπεζα, κάτι που δεν έγινε μέχρι σήμερα. Για να επιστραφούν τα ποσά αυτά στην Τράπεζα, εκείνη πρέπει να προσφύγει εκ νέου στο Εφετείο Αθηνών προκειμένου να ακυρώσει την απόφαση αρ.4143/2005. Εντούτοις, σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρείχαν οι διάδικοι, η Τράπεζα δεν προέβη σε καμία ενέργεια από το 2011 με σκοπό την επιστροφή.

53. Υπό τις ιδιαίτερες αυτές περιστάσεις, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η εν λόγω αιτίαση είναι πρόωρη προς το παρόν. Δεν κρίνει λοιπόν αναγκαίο να αποφανθεί στο στάδιο αυτό επί του εφαρμοστέου του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αρ.1 στην προκειμένη περίπτωση.

54. Επομένως η άνω αιτίαση πρέπει να απορριφθεί ως πρόωρη, κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 παρ.1 και 4 της Σύμβασης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομόφωνα,

Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη.

Συντάχθηκε στα γαλλικά και στην συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 27 Οκτωβρίου 2016.

(υπογραφή)
Abel Campos
Γραμματέας

(υπογραφή)
Mirjana Lazarova Trajkovska
Πρόεδρος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Μιχάλης ΚΕΝΔΡΙΣΤΑΚΗΣ, γεννημένος στις 25/11/1953, κάτοικος Αθηνών
2. Ηλίας ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, γεννημένος το 1964, κάτοικος Χαϊδαρίου

3. Παναγιώτης ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, γεννημένος το 1925, κάτοικος Χαϊδαρίου
4. Δέσποινα ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ-ΝΕΡΗ, γεννημένη το 1968, κάτοικος Χαϊδαρίου
5. Κωνσταντίνα ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ-ΤΖΟΥΜΑΝΕΚΑ, γεννημένη το 1927, κάτοικος Χαϊδαρίου
6. Αμαλία ΚΑΜΠΙΑΝΕΛΛΗ-ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΗ, γεννημένη το 1935, κάτοικος Άρτας
7. Δημήτριος ΚΑΜΠΙΑΝΕΛΛΗΣ, γεννημένος το 1934, κάτοικος Άρτας
8. Ιωάννης ΚΑΜΠΙΑΝΕΛΛΗΣ, γεννημένος το 1965, κάτοικος Αθηνών
9. Στυλιανός ΚΑΜΠΙΑΝΕΛΛΗΣ, γεννημένος το 1968, κάτοικος Αθηνών
10. Μαρία ΚΕΝΔΡΙΣΤΑΚΗ, γεννημένος στις 21/07/1989, κάτοικος Αχαρνών
11. Γεώργιος ΚΕΝΔΡΙΣΤΑΚΗΣ, γεννημένος στις 24/09/1990, κάτοικος Αχαρνών
12. Κωνσταντίνος ΟΡΦΑΝΟΣ, γεννημένος στις 16/12/1970, κάτοικος Αθηνών

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου εγγράφου σε γαλλική γλώσσα.

Αθήνα, 28/11/2016

Η Μεταφράστρια: Χρ.Παπαζαρκάδα